

Bon-BOM

2026. március A Bolyai Önképző Műhely lapja 15. évfolyam 7. szám

A RÓMAI ÚT

II. GYALOGOS KONFERENCIA

A római út. Bolyai Önképző Műhely, 11. Gyalogos konferencia (Budapest, 2026. márc. 26–28.)

Március 26. csütörtök

MYNYKNT, 1073 Budapest, Rákóczi út 38. (14. kapucsengő: Anyanyelvi Konferencia)

17.00 A birodalom álmai és rémálmai (Stanley Kubrick: Spartacus, Friedrich Dürrenmatt: A nagy Romulus).

„Ha nem létezne Róma, álmodnék róla” – mondja Crassus (Laurence Olivier) Caesarnak (John Gavin) Stanley Kubrick filmjében, egy másik alkalommal pedig, a mű egyik legmesteribben megkomponált jelenetében szolgáljának, Antoninusnak (Tony Curtis) a „hatalmas, fenséges, rettenetes” Rómáról szónokol, amivel senki sem dacolhat, mert „Rómát csak csodálni lehet”. Mindazonáltal Róma fenségessége és rettenetessége nyilvánvalóan (elválaszthatatlanul és feloszthatatlanul...) összeforr, a Crassus által álmodott nagyság ára nemcsak a plebejus tömegek kizárása a hatalomból, hanem a rabszolgaság embertelen intézménye is, ami haszonállatként, szexuális segédeszközként, vagy berendezési tárgyként bánt a Róma által legyőzött népek gyermekeivel. A filmbeli Spartacus (Kirk Douglas) ez alól akar társaival megszabadulni, ám Crassus vezetésével Róma eltiporja. Ugyanezt ismeri fel Dürrenmatt Romulusa is, ezért próbálja szándékos inkompetenciájával és tehetetlenségével felbomlasztani és a germánok kezére játszani a birodalmat, amelynek nagysága feltornyozott koponyák gúláján nyugszik és trónusának lépcsőin hömpölygő vérfolyamként jelenik meg. A döntő pillanatban azonban, a germánok vezérével, Odoakerrel szembe-sülve Romulus ráébred életének tragédiájára, hogy áldozata, amivel Rómát is magával akarta rántani a sírba, hiábavaló, hiszen birodalma bukásával csupán egy újabb, ahhoz hasonlóan véres és mulandó hatalom fog felemelkedni. Romulus, névrokona, a várost alapító legendás király szobrával a hóna alatt nyugdíjba vonul, a birodalmat felosztatják, de a hatalom, az erőszak, az elnyomás fennmaradnak, a birodalom álmai és rémálmai pedig azóta is kísértenek mindannyiunkat...

A program szakmai vezetője: Molnár Dávid, Nagy Dániel

Március 27. péntek

Színház- és Filmművészeti Egyetem, 1088 Budapest, Vas utca 2D.

115. terem

8.30 Regisztráció

8.45 Balázs Géza egyetemi tanár (SZFE): Róma öröksége Európában és az Újvilágban

9.00 Nyíró András dr. (történész, az Index alapító főszerkesztője): A római vízvezetékek üzemeltetése: Mérnöki csodák és ókori maffiahálózat

9.30 Szünet

Levezető elnök: Bánhidi Alexandra (PhD-hallgató)

9.45–10.45 Római utak (az SZFE tvmk I. évfolyam hallgatói)

Magasházi Natasa: Minden út Rómába vezet

Gárdián Lajos Zsombor: „Kőbe vésett köldökszínór”

Pálincás Hunor: Ember és római út

Kovács Krisztián Richárd: A római út három értelmezése

Demeter Júlia: A Római Birodalom-jelenség

10.45–11.45 Rómából kivezető utak (az SZFE tvmk I. évfolyam hallgatói)

Zámborszki Szonja: Az eltűnt légió

Holczer Richárd: Római út – két klub, egy város

Bencsik Janka Iringó: Egy római utazás

Berényi Rebeka: Keresztényüldözés egykor és most

Molnár Eszter: „Így jár a jövőben, aki átugorja falaimat”

Szefcsik Boldizsár: Római út – világi hatalom és egyház

11.45–12.15

Paár Ádám (történész, PhD, politológus, Méltányosság Politikaelemző Központ): Róma romjain épült (szép) Újvilág. Az amerikai közélet római öröksége

Rácz Márk (politológus, történész, jogász): A marxizmus-leninizmus oktatók ókori Római Birodalommal kapcsolatos felfogásának metamorfózisa

12.15 Fogadás (szendvics, üdítő)

2026. március 28. szombat

10.00 Aquincumi séta. Találkozás az Aquincumi Múzeumnál:

1031 Budapest, Szentendrei út 135.

Szakmai vezető: Balázs Géza

Valamennyi programra előzetesen is regisztrálni kell 2026. március 25-ig:
iroda@bom.hu

Kivonatok

Balázs Géza: Róma öröksége Európában és az Újvilágban (bevezető gondolatok)

Mi mindannyian a Római Birodalom romjain állunk. Szombathely alatt mindenütt Savaria, Óbuda alatt Aquicum, a dunántúli utak alatt a pannóniai úthálózat. A magyar helyesírás latin betűs, és ismerjük a római számokat is. A Vatikánt leszámítva a latin nyelv a legtovább, 1844-ig Magyarországon hivatalos volt. Nyelvünk tele van latinizmusokkal. Első nyelvemlékeink latin szövegekbe vannak ékelve. Szabédi László egyenesen magyar–laton összehasonlító hangtant és alaktant írt. Az európai jog alapja a római jog. A római kultúra legalább négyszer éledt újjá Európában. Az európai román (vagy romanika) kor, stílus kifejezés római örökségre utal. Az európai reneszánsz a római (és görög) szövegek, ismeretek tudományos és művészeti újrafelfedezésének időszaka. A Petrarca által indított humanizmus szerint az ember a Római Birodalom idején elérte teljesítőképesége csúcsát, azóta csak pusztul. A klasszicizmus, a historizmus-neoklasszicizmus is az antik hagyományokat elevenítette fel (diadalív, Panteon, Traianus-oszlop, timpanon). A Napóleontól kezdve a diktatúrák (Mussolini, Hitler, Sztálin) totalitárius építésze is készséggel másolta a római építészetet. Bár az prekolumbián, ősi Amerikának nincs közvetlen kapcsolata Európával, a közép-amerikai majákat az újvilág görögjeinek, a dél-amerikai inkákat pedig az újvilág rómaiainak szokták mondani. Utóbbiakat azért, mert az inkák is számos népet összefogtak, a kecsuát mint közös államnyelvet terjesztették, és a hegyek között legalább 16 ezer kilométernyi úthálózatot hoztak létre.

Nyíró András dr.: A római vízvezetékek üzemeltetése: Mérnöki csodák és ókori maffiahálózat

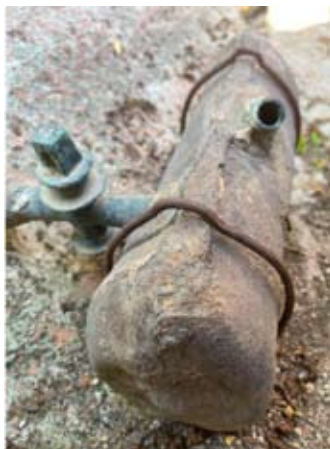
Amikor Sextus Iulius Frontinus veterán hadvezér Kr. u. 97-ben átvette a római vízügyi hivatal vezetését, elhatározta, hogy szigorú mérésekkel térképezi fel a több mint 400 kilométeres hálózatot. Megdöbbenve tapasztalta, hogy a forrásoknál mért vízhozamnak csaknem a fele egyszerűen eltűnik, mire a városba ér. Nyomozása során kiderült: a hiányt nem szivárgás vagy csőtörés okozza, hanem egy kiterjedt, a hivatal saját munkatársai (a vízfelügyelők) által működtetett korrupciós hálózat.

Az előadás bemutatja, milyen meglepően „modern” trükkökkel csapolták meg a közvagyon az ókori Rómában:

- **Illegális lyukasztás:** A hálózat mentén a földbirtokosok a felügyelők tudtával egyszerűen megfúrták a vezetékeket a kertek öntözésére. Sőt, voltak erre szakosodott „lyukasztók”, akik útközben csapolták meg a hálózatot, hogy a vizet illegálisan eladják a vállalkozóknak. Bevált trükk volt az is, hogy amikor egy ház új tulajdonost kapott, új lyukat fúrtak neki az elosztómedencén, de a régít sem tömték be, hanem a felesleges vizet a saját hasznukra továbbértékesítették.
- **Trükközés a csőméretekkel és a víznyomással:** A kiadott víz mennyiségét szabványosított ólomcsövekkel és bronz csatlakozókkal szabályozták. A korrupt tisztviselők a beérkező ágon a hivatalosnál tágabb, míg a kimenő ágon (a legális fogyasztók felé) szűkebb csöveket szereltek be, az így keletkező tetemes különbözetet pedig „feketén” eladták az engedéllyel nem rendelkező ügyfeleknek.
- **A fizika kijátszása:** Csaltak a csatlakozók elhelyezésével is. Ha egy csatlakozót alacsonyabbra építettek be a medencében, a gravitáció és a nagyobb nyomás miatt az több vizet nyelt el, így egyszerűen elszívta a vizet a feljebb lévő szomszédok elől. Olyan is előfordult, hogy a hitelesített bronz csatlakozót egyszerűen kihagyták a rendszerből, így a csövet tetszés szerint tágíthatták.

- **A hálózat szándékos összekuszálása:** A különböző forrásokból származó vizeket szándékosan egybevezették, hogy a mennyiségek átláthatatlanná váljanak. Amikor pedig egy új vízvezetékot hoztak a városba, szándékosan nem építettek hozzá új elosztómedencét, így a többletvíz egyszerűen „elveszett” a rendszerben – természetesen csak papíron, valójában a tolvajok zsebébe vándorolt.

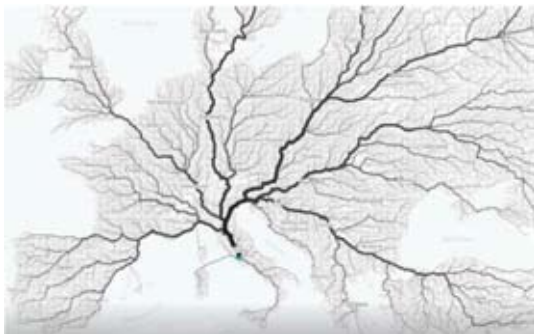
Frontinus a korrupciót nem nyers katonai erőszakkal, hanem a mai napig helytálló menedzseri eszközökkel számolta fel. Szabványosította és hitelesítette a csöveket, megtiltotta a méretek önkényes megváltoztatását, és a 700 fős személyzet számára napi szintű feladatkiosztást vezetett be, hogy ne maradjon idejük a magánmunkákra.

A „római út” témaköréhez kapcsolódva az előadás rávilágít: az ókori Róma öröksége nem csupán a monumentális kőboltívekben él tovább, hanem az intézményesített korrupció és az ellene való adminisztratív küzdelem örökérvényű tapasztalatában is.

Magasházi Natasa: Minden út Rómába vezet

Három különböző vallású és hátterű férfi, a spanyol katolikus Humberto Vazquez, az indiai hindu Abhay Sharma és a Békésszentandrás születt zsidó Hirschmann Zsombor, mind Rómába tartanak, ám mindegyikük más reményekkel és célokkal. Humberto az elvesztett szerelmet keresi, Abhay egy londoni állásinterjú felé tartva a jobb élet lehetőségét, Zsombor pedig családja emlékét szeretné megőrizni az utazással.

A repülőtéren azonban váratlan bombariadó szakítja félbe útjukat, és a várakozó utasokat egy széfhelyiségbe zárják a veszély elmúltáig. A kényszerű összecsúszás során a három mélyen vallásos férfi megismeri egymás történetét, és heves vitába kezd hitről, sorsról és Istenhez vezető útról. A különböző meggyőződések ütköznek, a személyes remények meginognak, és mindhárman kénytelenek szembenézni saját hitük korlátaival és a másik igazságával. Ahogy a várakozás napokra nyúlik, a Rómához fűzött álmok, az új élet, a szerelem és az emlékezés, egyre távolibbnak tűnnek. A bezártság azonban lassan felismeréshez vezet: bár útjaik különböző helyről indulnak, végső soron ugyanazt a választ keresik. A történet így a „minden út Rómába vezet” mondás mélyebb értelmét bontja ki: az ember különböző hitrendszereken

és élettapasztatatokon keresztül is ugyanahhoz az isteni igazsághoz közelíthet. A repülőtéren azonban váratlan bombariadó szakítja félbe útjukat, és a várakozó utasokat egy széfhelyiségbe zárják a veszély elmúltáig. A kényszerű összezártság során a három mélyen val-

lások férfi megismeri egymás történetét, és heves vitába kezd hitről, sorsról és Istenhez vezető útról. A különböző meggyőződések ütköznek, a személyes remények meginognak, és mindhárman kénytelenek szembenézni saját hitük korlátaival és a másik igazságával. Ahogy a várakozás napokra nyúlik, a Rómához fűzött álmok, az új élet, a szerelem és az emlékezés, egyre távolibbnak tűnnek. A bezártság azonban lassan felismeréshez vezet: bár útjaik különböző helyről indulnak, végső soron ugyanazt a választ keresik. A történet így a „minden út Rómába vezet” mondás mélyebb értelmét bontja ki: az ember különböző hitrendszereken és élettapasztatatokon keresztül is ugyanahhoz az isteni igazsághoz közelíthet.

Gárdián Lajos Zsombor: „Kőbe vésett köldökszinór”

A római úthálózat sokkal több volt pusztán közlekedési folyosóknál: ezek az utak jelentették a birodalom szívverését. Hogyan építette ki Róma azt a monumentális infrastruktúrát, amely évszázadokkal túlélte az impériumot is.

- Megismerteti a többretegű, örökkévalóságnak tervezett utakat, amelyek a római precizitás és tartósság mintapéldái.
- Kiderül, hogyan garantálta a hálózat a légiók villámgyors mozgását, a logisztikát és a római hatalom fizikai meggyökerezését.
- Bepillantást nyerhetünk az állami futárszolgálat működésébe, amely hatékony és központosított kormányzást tett lehetővé.
- Bemutatom, miként áramlott az utakon a kereskedelmi áruk és katonák mellett a római kultúra, a nyelv és a Pax Romana eszméje.

Egy lenyűgöző, több mint 80 000 kilométeres „kőbe vésett köldökszinór” történetét meséli el, amely tökéletesen kifejti a jól ismert mondást: miért is vezet „minden út Rómába”.

Pálincás Hunor: Ember és római út

Az ember és a római utak felépítésében több hasonlóság van, mint ahogy azt gondolnánk. Gondosan kitalált rétegekből állnak, amelyek helyes építkezéssel csaknem rendíthetetlenül teszik. A tudás, a tudatosság igen sokat hozzáad egy út építéséhez és az emberhez is. Gondoljunk bele, mennyi év tudása kellett ahhoz, hogy a rómaiak olyan utakat építsenek, amelyek még most is léteznek. Gondoljunk bele, mennyi év tudása kellett ahhoz, hogy a társadalmunk itt tartson; hogy ennyi információ legyen a fejünkben; hogy ennyire tisztában legyünk másokkal és önmagunkkal. És mennyi minden befolyásolta azt, hogy ma itt vagyunk, pontosan ilyen módon. A történelmünk, a körülöttünk és bennünk történő események – hordozunk magunkban a múltból, még talán a rómaiakból is. Ahogy tartja a mondás is: minden út Rómába vezet. Ez fordítva is értelmet nyer, vagyis egészen sok út indul Rómából. Számos dolgot köszönhetünk nekik – elég csak ezekre a betűkre ránézni. Több ezer éve tevékenykedtek, mégis máig kihatással vannak ránk.

Kovács Krisztián Richárd: A római út három értelmezése

A római utat háromféleképpen értelmezem. Az első a rómaiak által épített borostyánkő út. Ezt pedig kiterjesztem más infrastrukturális építményekre, mint a vízellátó rendszer, csatornák, egyéb épületek, amelyek meghaladták az utána következő több száz év építészetiét. A második értelmezés a római kultúrának útja, amelynek hatása a mai világra is rányomja bélyegét. Gondolhatunk itt a művészetekre, jogra, építészetre, de még a vallásra is. A harmadik értelmezés pedig a római birodalomnak az útja. Egy kis városból nőtte ki magát, ami idővel a világtörténelem egyik legnagyobb, ha nem a legnagyobb birodalmává vált. Korábban nem volt nagyobb befolyásoló tényező Európában és több száz évig uralta annak legnagyobb részét. Viszont mint minden birodalomnak előbb utóbb bekövetkezik a bukása. A római út ezáltal szerintem megfeleltethető egy olyan kifejezésnek, amely minden hatalommal, közösséggel bekövetkezik, ami talán magára az emberiségre is igaz.

Demeter Júlia: A Római Birodalom-jelenség

Az interneten időről időre furcsa trendek bukkannak fel, de kevés volt annyira meglepő, mint a Római Birodalom-jelenség. Egy egyszerű kérdésből

indult: vajon milyen gyakran gondolnak a férfiak a Római Birodalomra? A válaszok sokakat megleptek, és rövid idő alatt hatalmas online beszélgetést indítottak el. A jelenség nemcsak humoros videókat szült, hanem komolyabb kérdéseket is felvetett arról, hogy miért ragadnak meg bizonyos történelmi korszakok ennyire a képzeletünkben. Az internet pedig hamar tovább is gondolta az ötletet: mindenkinek lehet egy saját „Római Birodalma”, vagyis egy téma, ami különösen foglalkoztatja. Ez a trend jól mutatja, hogy a közösségi média néha egészen váratlan módon formálja a gondolkodásunkat és a nyelvünket. Ebben az előadásban a TikTok bugyraiba kalandozunk!

Zámborszki Szonja: Az eltűnt légio

A Római Birodalom az egyik legnagyobb hódító hatalom volt. Traianus császár uralkodása alatt a Birodalom Hispániától Mezopotámiaig terjedt és a Balkán, Kis-Ázsia és Észak-Afrika is a része volt. Az uralkodók az imperátor címét viselték, ami a köztársaság idejében a hadvezért jelentette. A császárság tehát kéz a kézben járt a hódítással. Mindig, minden módon a birodalom gyarapodását akarták.

A 9. hispániai légio is ezt a célt szolgálta. A birodalom legerősebb hadserege volt. 5500 képzett és okos gyalogosból és lovasból állt. A 9. hispániai légio többször újjáalakult. Az eredetiek harcoltak az Asculum ellen folytatott 1 éves ostromban, de ugyanez a légio küzdött Caesar gall hódításaiban majd Augustus oldalán Hispániában. Innen ragadt rájuk a név is. Őket küldték azokra a helyekre, ahova senki nem tette volna be a lábát. És őket küldték az olyan felkelések leverésére is, ahol a túlerővel szemben másnak esélye sem lett volna.

Majd egyszer csak nyom nélkül eltűntek. Semmilyen írásos emlék, bejegyzés vagy csata nem utal arra, hogy mi történt velük. A hispániai 9. légio 5500 katonája eltűnt és azóta se tudja senki, hogy mi történhetett. A birodalom annyira hatalmas volt, hogy már nem tudták felügyelni. És még így is többet akartak. Egy 5500 főből álló légio el tudott úgy tűnni valahol a birodalom határán, hogy senki ne tudjon róluk semmit.

Ma az emberek expedíciókat indítanak az űrbe és mélytengeri akciókat az óceánokban. Olyan területeket akarnak felfedezni és magukévá tenni, ami kívül esik a hatáskörükből. Vajon mi történt a 9. hispániai légióval és mi történhetne a bűvárokkal, űrhajósokkal, ha az irányítás megszakad a Földről? Talán hasonló sorsra jutnának?

Holczer Richárd: Római út – két klub, egy város

Róma városa mindig is több volt egyszerű helyszínnél: történelem, mítosz és identitás találkozási pontja. Ebben a különleges térben a futball sem pusztán sport, hanem a városi lélek egyik legerősebb kifejezési formája. Előadásomban azt vizsgálom, hogyan vált a két római klub, az AS Roma és az SS Lazio a város kulturális és társadalmi szimbólumaivá, és miként tükrözik a modern futballon keresztül Róma több ezer éves történetének motívumait. A rivalizálás nem csupán sporttörténeti kérdés: a klubok identitása mélyen gyökerezik a város társadalmi struktúrájában, politikai törésvonalaiban és mitológiai örökségében. A farkas és a sas jelképe, a lelátók világa, valamint a legendás játékosok történetei mind hozzájárulnak ahhoz, hogy a Derby della Capitale az európai futball egyik legintenzívebb és legösszetettebb rivalizálása legyen. Az előadás bemutatja a klubok születésének történelmi kontextusát, a római identitás különböző értelmezéseit, valamint azt, hogyan él tovább az ókori Róma szimbolikája a modern stadionok világában. Ez az előadás tehát egy különleges utazás: a stadion lelátóitól az ókori legendákig, a modern derbi szenvedélyétől a római identitás mélyebb rétegeiig.

Bencsik Janka Iringó: Egy római utazás

Egy képzeletbeli római osztálykiránduláson a Színház- és Filmművészeti Egyetem elsőéves tévés hallgatói tanárunkkal, Balázs Géza nyelvészrel fedezik fel az örök várost. A történet során a diákok nemcsak közösen utaznak és kalandokat élnek át, hanem Róma híres történelmi helyszíneit is bejárják. Megtekintik a dák háborúk emlékét őrző Traianus-oszlopa monumentális domborműveit, majd ellátogatnak az ókori gladiátorviadalok helyszínére, a lenyűgöző Colosseum arénájába. Innen tovább indulnak a hatalmas fürdőkomplexum romjaihoz, a Caracalla termáihoz, ahol megismerik az ókori római mindennapok egy fontos színterét. A kirándulás során a csapat végigjárja Róma legendás hét dombját, majd megcsodálja az egyik legjobb állapotban fennmaradt antik templomot, a különleges kupolájáról híres Pantheont. A nap utolsó állomása a Tiberis partján álló Angyalvár, ahonnan gyönyörű kilátás nyílik a városra. A történet egyszerre

szól a római műemlékek felfedezéséről, az utazás során átélt kisebb kalandokról és a közös élményekről.

Berényi Rebeka: Keresztényüldözés egykor és most

Az előadás a keresztényüldözések történeti ívét vizsgálja az egyház megszületésétől napjainkig. Kiindulópontja az Újszövetség tanúsága, amely már Jézus tanításában előrevetíti a tanítványokat érő megpróbáltatásokat. Bemutatom, hogy a korai keresztény közösségek miként kerültek konfliktusba először a zsidó vallási vezetéssel, majd a Római Birodalom hatalmával. Elemzi az üldöztetések vallási, társadalmi és politikai okait, valamint kitér a legismertebb történeti eseményekre, így a Néró és Diocletianus császárok idején zajló üldözésekre, illetve arra a fordulóra, amikor Nagy Konstantin uralkodása alatt a kereszténység elismert vallássá vált. Az üldöztetés paradox módon gyakran erősítette a keresztény közösségek összetartását és hitbeli elköteleződését. A történeti áttekintés mellett a tanulmány röviden kitekint a jelenkorra is, rámutatva arra, hogy a keresztényüldözés ma is létező jelenség a világ számos régiójában. A kereszténység történetében az üldöztetés nem csupán múltbeli esemény, hanem olyan tapasztalat, amely a közösség identitásának és önértelmezésének formálásában ma is szerepet játszik.

Molnár Eszter: „Így jár a jövőben, aki átugorja falaimat”

Novellám a Spartacus rabszolgafelkelés kezdeti reményeit és véres leverését mutatja be, átlagemberek szemszögéből. Egy heves, szabadságra vágyó fiatal trák és egy kiábrándult, öreg szardíniai rabszolga rövid ismertségét követhetjük végig. A római út a szövegemben egyszerre metafora és a történelmi környezet fizikai díszleteleme - a korszakban a Via Appia vált a Birodalom kíméletlen megtorlásának szimbólumává.

Szefcsik Boldizsár: Római út – világi hatalom és egyház

A klerikusi rend eredeti célja az evangélium hirdetése volt, nem pedig a politikai befolyás megszerzése. Hiszen a politikai hatalomvágy, a karrierizmus gyakran erkölcsi bukáshoz vezet, amely nemcsak megbotránkozt

kelt, hanem súlyos sebeket is ejt. Bár az emberi gyarlóság bizalomvesztést okoz, a szerző hangsúlyozza, hogy az Egyház isteni alapokon nyugszik, így a bűnök ostroma ellenére is fennmarad. A hívők és az egyházi vezetők feladata, hogy a kísértések idején Isten segítségével törekedjenek a lelki megújulásra és a hitelesség helyreállítására. A jelenkor legmarkánsabb kihívásaként az esszé az internetes média által kitermelt „sztárpap-ság” jelenségét azonosítja. Amikor a lelkipásztorok a saját népszerűségükre fókuszálnak, a kialakuló személyi kultusz elhomályosítja Krisztus szolgálatát. Az önerőből felépített sikerélmény szükségképpen háttérbe szorítja a belső imádságot és az isteni kegyelmet, ami végül a hivatások kiüresedéséhez és csődjéhez vezet. A konklúzió határozott iránymutatást ad: a bukásra ítélt egoizmus és a világi politizálás (a Fórum) helyett az Egyháznak vissza kell térnie az alázathoz, a közösségi léthez és a tiszta hithez, az imádsághoz (a Lateránba).

Paár Ádám: Róma romjain épült (szép) Újvilág. Az amerikai közélet római öröksége

1880-ban Lewis Wallace, Új-Mexikó kormányzója Ben Hur: Történet Krisztusról című regénye az év könyvsikere lett. A regény rezonált a korhangulatra. Amerika ugyanúgy válaszüton állt, a „rég” és „új” világ értékrendje között, mint a könyv hőse, vagy a kereszténység előtti Róma. A 19. század második felében, amit Mark Twain után gyakran „aranyozott kornak” neveznek, sokan egy „új kereszténység” győzelmétől várták volna a kettészakadt társadalom egyesítését.

A Róma-örökség az alapítástól fogva végig kíséri az Egyesült Államok eszmetörténetét. Az antik görög-latin műveltségű elit gyakran húzott párhuzamot a kései köztársaság és az Egyesült Államok között, félve attól, hogy ahogy Rómában a köztársaságra örökös diktatúra, majd császárság köszöntött, úgy a társadalmi elégedetlenséget meglovagolva az Egyesült Államokban diktatúra, majd monarchia alakulhat ki. A római plebejus mozgalmak és a kereszténység győzelme pedig felcsillantották az alul lévők eszmei forradalmának lehetőségét. Nem véletlen, hogy a század végén megjelenő új politikai áramlat egy római irányzat nevét – populares – választotta, és felváltva hívták néppártinak és populistának. Az előadás bemutatja

a Róma-örökséget az amerikai politikában, elsősorban a 19. századra fókuszálva: hogyan jelent meg a római örökség a politikai kultúrában, különösen a válságok időszakában.

Rác Márk: A marxizmus-leninizmus oktatók ókori Római Birodalommal kapcsolatos felfogásának metamorfózisa az államszocializmus évtizedeiben, avagy keresztezi-e a lenini utat a damaszkuszi út?

Előadásomban az ókori Római Birodalom 1945–1990 közötti lehetséges narratíváiról beszélek. A Szovjet Birodalom a Római Birodalom kulturális tagadására épült, hiszen Rómában a magántulajdonban hittek, míg Moszkvában az állami tulajdonban. A szovjet rendszer a magántulajdon teljes tagadásából indult ki, miközben a nyugati (római) jog a magántulajdonra és annak védelmére épült. Bemutatom, hogy miképp reagáltak 1990 előtt a marxista történészek, ideológiai oktatók és ideológusok a római civilizáció eredményeire. Andics Erzsébet, Nemes Dezső, Molnár Erik, Révai József és Mód Aladár egyes munkájukban mind hivatkoztak az ókori Róma idősakára. Időben ez is differenciálható, hiszen másképp viszonyultak a témához az 50-es években, és másképp a 80-as években. A marxista ideológusok sokáig csak a rabszolgatartást emelték ki a Római Birodalomból, holott ez a jelenség igazán csak a köztársaság végétől figyelhető meg a császárság bukásáig. Előtte szabad polgárok, illetve parasztok is alkották a birodalmat. Mivel a marxi felfogásból indult ki a szovjet rendszer, így az antagonisztikus ellentétek és a termelési mód fontos szerepet játszik az ókori kultúra bemutatásában. A római kultúra és történelem örökségéhez legitim módon hozzátartozhat az, hogy adott történelmi korszakokban milyen történetírói és politikaelméleti narratívákban, értelmezési keretekben hogyan használták a római történelmet. A szombathelyi Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Marxizmus-Leninizmus Tanszék oktatóinak munkásságára is támaszkodok ezen a téren. Két egykori tantárgy segítségével lehet a legplasztikusabban bemutatni a fentebb tárgyalt kutatást: a marxista filozófián és a tudományos szocializmuson keresztül. Előbbi esetében ott találtuk az ókori római filozófusokat és felfogásukat. Utóbbinál inkább a politikátörténet dominált.

Címlap: Iseum (Szombathely), 4. oldal: Balaca, 16. oldal: Porolissum (képek: Balázs Géza)
A program a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával valósul meg

BON-BOM 2026. március, 15. évfolyam 7. szám | Alapítva: 2011-ben | A Bolyai Műhely Alapítvány Bolyai Önképző Műhelyének művelődési-művészeti lapja | Szerkeszti: Balázs Géza | Arculat, tördelés: Fancsek Krisztina | Korábbi szerkesztők: Tóth Enikő, Bere Anikó Zsuzsanna, Komlósi Réka, Rákóczi Adrienn, Herbst Rebeka | Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1. | E-mail: iroda@bom.hu | A lap elektronikus változata (a korábbi számokkal együtt) elérhető itt: www.bolyaimuhely.hu | Programtámogató: Nemzeti Kulturális Alap
A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság által bejegyzett (internetes) folyóirat